

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av hem- och
konsumentkunskap vid Västerholms friskola belägen i
Stockholms kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av ämnet hem- och konsumentkunskap. Syftet är att granska om elever i grundskolans årskurs 7–9 får en undervisning i ämnet av god kvalitet. För att bedöma det granskas såväl undervisningens innehåll som undervisningens allmändidaktiska kvaliteter.

Granskningens syfte besvaras genom följande frågeställningar.

1. I vilken utsträckning innehåller undervisningen i hem- och konsumentkunskap de tre kunskapsområden som kursplanen anger?
2. I vilken utsträckning genomförs undervisning i hem- och konsumentkunskap med allmändidaktiska kvaliteter?

Granskningen genomförs i 23 skolor. I urvalet ingår såväl kommunala som fristående skolor belägna i större och mindre kommuner. Västerholms friskola med Västerholms friskola AB som huvudman ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Västerholms friskola den 18–20 april samt den 26 april 2018. Besöket genomfördes av utredare Ulrika Hultberg och undervisningsråd Malin Lundquist. Skolinspektionen har tagit del av dokumentation från skolan och genomfört observationer av undervisningen samt intervjuer med elever, lärare och rektorn.

Varje besökt skola får ett beslut. I detta beslut gör Skolinspektionen en samlad bedömning av det granskade området utifrån de övergripande frågeställningarna. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Fakta om Västerholms friskola

Västerholms friskola är en fristående grundskola med elever i förskoleklass och årskurserna 1–9. Skolan har cirka 825 elever varav 256 elever går i årskurserna 7–9. Enligt inkomna uppgifter från skolans rektor ansvarar två lärare för undervisningen i hem- och konsumentkunskap för årskurserna 7–9. En av lärarna är legitimerad och behörig att undervisa i ämnet och den andra läraren är legitimerad och läser nu in behörighet för årskurs 7–9. Den ena läraren har mångårig erfarenhet av att undervisa i ämnet, medan den andra läraren undervisar i ämnet sedan årsskiftet. Sammanlagt är 95 timmar avsatt för undervisningen i ämnet, varav 64 timmar till årskurserna 7–9. Eleverna i årskurs 7 har 100 minuter undervisning i veckan under 12 veckor, och eleverna i årskurs 8 och 9 har under motsvarande tidsperiod 110 minuter undervisning.

Betygsstatistiken visar att resultaten i hem- och konsumentkunskap till liten del varierat de senaste fem läsåren. Andelen elever som har betygen A–E varierar mellan 91,2–97,8 procent. Andelen flickor respektive pojkar som erhåller betyget A–E har också till liten del varierat. De senaste fem läsåren är det mindre andel pojkar än flickor som erhåller godkända betyg i ämnet.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningen planeras och bedrivs utifrån kursplanen

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i hem- och konsumentkunskap planeras och genomförs så att de kunskapsområden som anges i kursplanen omfattas av undervisningen. Planeringen är tydligt kopplad till kursplanen.

Granskningen visar att lärarna samplanerar undervisningen och att planeringar och genomförande av undervisningen ger eleverna möjlighet att till viss del utveckla de ämnesspecifika förmågorna. Lärarna behöver ge eleverna bättre förutsättningar att utveckla förmågan att hantera och lösa praktiska situationer i hemmet. Granskningen visar att eleverna till viss del ges möjlighet att träna sig i att lösa situationer som uppkommer vid matlagning och bakning, men i allt för stor utsträckning ger lärarna eleverna svaren utan att problematisera eller låta eleverna fundera själva för att hitta en lösning.

Undervisningen bedrivs med allmändidaktiska kvaliteter

Skolinspektionen bedömer att undervisningens allmändidaktiska kvaliteter behöver utvecklas i flera avseenden. Granskningen visar att undervisningen bedrivs i en trygg miljö och att lärarna medvetet arbetar för att alla elever ska kunna samarbeta med varandra. Vidare visar granskningen att det inte alltid råder studiero och att det finns elever som under stor del av lektionen gör annat än det som är kopplat till undervisningen. Det finns elever som sitter passiva under långa stunder då de väntar in sina kamrater istället för att nå längre i sitt lärande genom fördjupande och mer utmanande uppgifter. Lärarna behöver se till att lektionerna har ett logiskt flöde där uppgifterna tydligt hör ihop med varandra och att övergångarna mellan de planerade aktiviteterna genomförs utan att ordningen störs och att eleverna har uppgifter att göra under hela undervisningstiden. Vidare behöver undervisningen utvecklas så att lärarna i högre grad anpassar undervisningen till eleverna i gruppen, exempelvis genom uppgifter där eleverna kan utvecklas så långt som möjligt utifrån individuella förutsättningar och behov samt att eleverna ges möjlighet att ta egna initiativ och öka tilltron till sin egen förmåga. Lärarna behöver även utveckla undervisningen så att den innehåller uppföljning och reflektion över elevernas lärande.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- Lärarna behöver utveckla undervisningen så att den präglas av individanpassning och utmaningar

Skolinspektionen bedömer att undervisningen inte utmanar eller stimulerar eleverna i tillräcklig omfattning. Det handlar om att lärarna inte i tillräcklig grad har strukturerade lektioner och att undervisningen inte är planerad så att eleverna ges möjlighet att utmanas så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Granskningen visar att undervisningen inte är individanpassad utan att eleverna oftast får arbetsuppgifter som är av den karaktären att alla elever gör samma praktiska moment i sina kök. Lektionerna präglas av att lärarna har förberett för eleverna, vilket gör att eleverna inte ges möjlighet att välja bland uppgifter med olika innehåll utifrån deras erfarenheter och tidigare lärande. Lärarna har innan lektionen bestämt vilka grupper som ska laga vilken rätt och mått upp och dukat fram ingredienserna som behövs till måltiden på en bricka. Eleverna ges instruktioner om var de kan hitta de aktuella recepten i läroboken. Vid ett moment med syltkokning har lärarna i förväg mått upp rätt mängd socker och bär i en skål, vilket innebär att syltkokning för eleverna består av att hålla detta

i en kastrull och röra under tiden som det kokar. Granskningen visar dock att det finns vissa inslag där några elever ges möjlighet att variera uppgifterna utifrån svårighetsgrad. Till exempel vid det praktiska prov i årskurs 8 då eleverna inom gruppen fått i uppgift att välja en kycklingrätt som de ska tillaga och att det till detta även ska ingå ris, pasta eller potatis samt kokta frysta grönsaker. En del av provet är att eleverna ska göra en arbetsfördelning, av vilken det framgår vilken elev som ansvarar för vilket moment. Den elev som lagar kycklingen får möjlighet att visa sina kunskaper, medan den elev som kokar de frysta grönsakerna och den elev som kokar pastan inte ges samma möjlighet.

Granskningen visar vidare att i och med att undervisningen inte individanpassas leder det till att vissa elever blir passiva och gör andra saker än det som hör till undervisningen under stora delar av lektionen när de slutfört sina arbetsuppgifter. Lärarna behöver se till att lektionerna har ett logiskt flöde där uppgifterna tydligt hör ihop med varandra och att eleverna har uppgifter att göra under hela undervisningstiden. Eleverna behöver ges möjlighet att nå längre i sin kunskapsutveckling genom fördjupande och mer utmanande uppgifter. Av observationerna framgår att vissa grupper snabbt blir färdiga med sin matlagning och får sitta passiva och vänta in övriga grupper, utan att de ges möjlighet att göra några extra uppgifter eller utmanas att göra några svårare uppgifter. Istället använder de tiden till att spela spel, titta på Youtube eller bryta arm.

- Läraren behöver utveckla undervisningen så att den ger eleverna möjlighet att reflektera över och förstå sitt eget lärande.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen inte ger eleverna möjlighet att reflektera över och förstå sitt eget lärande. Granskningen visar att lärarna inte återkopplar eller följer upp hur eleven arbetar med olika uppgifter eller ger eleven konstruktiv och uppgiftsorienterad återkoppling. Dialogen mellan lärarna och eleverna präglas av att lärarna talar om vad som behöver göras, exempelvis "ta mer mjöl, sänk värmen", vilket får till följd att eleverna ständigt vill stämma av med lärarna om de gör rätt eller fel. Centralt för ämnet HKK är att det är ett processämne som kännetecknas av kunskap i handling där teori och praktik förenas. Det är viktigt att eleverna i undervisningen ges möjlighet att reflektera över och använda sina tidigare erfarenheter för att lösa situationer som uppstår. Till exempel genom att utvärdera arbetsprocessen i dialog med lärarna, men granskningen visar att lärarna ger eleverna direkta svar utan att problematisera eller ge eleverna möjlighet att själva komma på lösningar.

Granskningen visar vidare att lärarna behöver samtala med eleverna om arbetsprocesserna och att eleverna behöver ges möjlighet att reflektera över och utvärdera sitt lärande. En av lärarna pratar visserligen med vissa elever om resultatet av maträtten, men inte själva arbetsprocessen medan andra elever inte alls pratar med läraren eller kamraterna om varken maträtt eller arbetsprocessen. Lärarna ställer inte några frågor till eleverna om hur arbetet har gått eller hur resultatet blev, och eleverna gör inte heller några jämförelser med varandra. Eleverna upplever undervisningen i HKK som ett görande, utan koppling till lärande. Det förs inte några diskussioner eller reflektioner kring elevernas lärande i HKK och eleverna menar att lärarna inte alls har pratat med dem om vad de ska lära sig på de olika lektionerna.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 4 december 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Ange aktuell skolenhet och aktuellt diarienummer i ärendemeningen i de handlingar som sänds in.

På

Skolinspektionens vägnar

2018-06-04

X Allan Westerdahl

Allan Westerdahl
Enhetschef/Beslutsfattare
Signerat av: Allan Westerdahl

X Ulrika Hultberg

Ulrika Hultberg
Utredare/föredragande
Signerat av: Ulrika Hultberg

Se Bilaga 1 Författningsstöd

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/hem--och-konsumentkunskap/>